OTOKAR BŘEZINA

STAVITELÉ CHRÁMU

OTOKAR BŘEZINA

BÁSNICKÉ SPISY

IV

DRUHÉ VYDÁNÍ

SPOLKU

VÝTVARNÝCH UMĚLCŮ

MANES

OTOKAR BŘEZINA

BÁSNICKÉ

SPISY

IV

STAVITELÉ CHRÁMU

(1899)

ČTVRTÉ VYDÁNÍ

1916 PRAHA

LIBRARY
FEB
1984
TORONTO
UNIVERSITY

STAVITELÉ CHRÁMU

ZPĚV STALETÍMI BLOUDÍCÍ táh' naší touhy snem,
ze zahrad, kam jsme nevešli, dech květů roztál v něm,
jak oblak neviditelný se snesl kolem nás
a deštěm vůní, chladnoucí, se v tichých, těžkých tonech třás'.

V mlh jeho stínu etherném nás míjel cizí den,
jenž dosud příval růží svých nám nesvál do oken,
a lásky srpnem bez konce na naše nivy nezaleh',
však za obzorem vinicím dal zráti ve svých úpalech.

Zpěv staletími bloudící táh' naší touhy snem,
tep srdcí, zrychlen Blížením, se v rythmech třásl v něm:
krok Mistrův času po vlnách a sestup svatých vidění
po schodech září měsíčních a v bílých bleskův odění.

A tichem našich modliteb se sesílil a hřměl,
jak v tisícerých blankytů by klenby narážel,
a světlá rozkoš, do noci, jež z vln mu stoupala,
jak kdyby dnem se rozlila a všechny světy koupala.

STAVITELÉ CHRÁMU

Viděli jsme zástupy nesčíslné. Ponurou majestátností věcí
kráčeli smutni. Cizí byly si duše, jak by každá z jiného světa
po tajemném ztroskotání zachránila se na zem.
I snily o svých ztrátách.

O samotách uprostřed magických lesů, nad nimiž slunce
podobno ptáku zlatými křídly nekonečnými brázdilo ether;
celým vesmírem letěla jeho píseň o slávě života harmonického,
o zázracích tvůrčího jitra v zahradách země a podmořských nížin,
v modrých preriích vzduchu a vody:
v oceány se sklánělo v žízni a pijíc rozvlnilo je bouří,
v jeskyně ametystové pod ledovci západů do hnízda horských růží šlo spáti
a jeho sen viditelný, hra tisíců bratrských sluncí,
tančících v rythmech hudby melancholické, vznášel se nekonečnostmi
zářící láskou. Noc dávala hovořit květům o jejich léčivé síle
a opojení, jež dřímá v hroznech a máku. Znali jemná slova,
jež jako rozhozené zrní lákají ptáky. A zvířata lesní,
která neokusila krve, je přítulně navštěvovala.

Snili o městech, jež vládnou nad zeměmi. O rozkoši práce,
slavnostním zvonění kladiv, zkrocení ohně, závratích boje,
signálech jízdy, sladkosti nebezpečenství, hrdosti dávajících,
smělosti ruky, jež hází tajemné sítě nad národy,
a o slovech, jež jako smolné věnce padají na města nepřátelská.

O pýše orlů na horách osamělých, jejichž vířící křídla
rychlostí letu zdají se nehybně ztuhlá jak z kovu
a stačí zrakům protínajícím soumračný vesmír jak hvězdy.

O rozkoši zničení, triumfální jízdě cyklonů nad rovinami,
požárech lesů, ledových vichřicích polů, o démonickém výsměchu živlů,
které v řinčení přetrhaných řetězů blesky vybíjejí se v chaos.

O tragické žízni hledajících, honbě, která tajemství stíhá
cestami nesčetných světů, ústících v jediném světě,
zmateně probíhá tisíciletími, číhá na předvěkých pohřebištích

a jako na skoby řeřavé ještě, dokuté právě posledním úderem kladiv,
na slunce věší svá tenata neviditelná,
a lovecké sítě spouští v plamenná moře, která je tráví
jak pavučiny. A odsouzená hledati věčně
mate se mlčeními, která si kolem ní odpovídají
v magických dotknutích rukou, v agonii mučených zvířat,
v početí zakrytém blesky, v šílenství strhaných zraků i v pýše
zahrabávající do země stopy, jimiž jsi kráčel.

Snili o rozkoších nejistoty a hry, rozčilení tržišť,
o zmatku tisíce jazyků, pokřikem plnících duši jak přístaviště,
kam ze všech moří se vracejí lodě a kde orgie bázní,
nadějí, krve a hříchu přehlušují hukot moří
a pozdravnou střelbu a orchestry přijíždějících.

A večer o sladkosti hudby táhnoucí nábřežími
jak etherná mlha, do níž se stápí tisíce světel,
nad řekami, jež jako žíly studené záře zdají se prýštit
z měsíce. O ženách záhadných, zemdlených tíží své krásy,
jež volají milence písněmi zádumčivými. A jejichž šepot
a vlnění šatů zdá se zakleto v květech a dřímotě keřů:
bílé, ve fosforném jiskření drahokamů a rtů, halí se v soumrak,
jak by jich ruce, s pohyby hadů uspávaných kouzlem,
házely zrní magické vůně v srdce zapálená jich zraky
a v omamném kouři k odpovědi vyvolávaly duše mrtvých.

Ale nejposlednější ze všech (jak jsme zakvíleli láskou!)
miliony vyděděných, mravenci, kteří vyhrnuli se z lomů,
otroci, kteří plíží se žitím jak sady zapovězenými,
táhli kolem nás mlčky. Umdlená jejich duše neměla snů.
Jen v zajiskření očí při úderu rány neočekávané
viděli nad sebou klenutí nebes, zčernalé soumrakem věků,
jako strop ponuré dílny, začazené prací tisíciletou:
dmychaly větry do výhní pod obzorem, v Gehennu rudého žáru,
kde celé pralesy vyvrácené zdály se praskat vln ohnivou tíží,
a jako bubliny, vyfouklé ze skla, blankyty země objímající,

hrající duhou a modrem, kopule etherných paláců štěstí,
okna na vrcholu klenby pro světlo s výše, se tavily v páře,
a kroužily pěnou po hladinách varu připraveného,
jehož reflex přes celý hvězdnatý zenit se šířil
a v sazích mraků se chytal, jak zlatý písek slepený krví:
gigantské pohybující se stíny promítaly se na něm
jak obraz tajemného zápasu kolem věčných ohňů.

Mezi nimi šli stavitelé tvého chrámu. Ti jediní ze všech
poznávali se znameními. Jako slib jiných nebes a země
viděli hrůzu a nádheru věcí. V plnosti nesčíslných forem
cítili prvotní napjetí tvého tvůrčího dechu,
jež jako Eliášovo světlo ze všech nejvyšších linií krásy se jiskří
nad krajinami oblaky věků zatíženými
a ranami blesků ochromí zčernalou ruku odvážlivého.
Vykoupením tajemné viny byla jim bolest a práce.
Jistotou cesty vnitřní radost, nepohnutá, bílá a silná jak slunce,
jež, třeba neviditelné uprostřed bouře a noci,
dle věčného zákona vládne zemí. Vítězů matku a sestru
ve květu tisíciletí, na rtech zardění jitřní, vítali ženu
a souhvězdí letní Orel, Labuť, Delfín a Lyra
vstávala v záři do jejich nocí, po dni, který se dloužil.
K milionům trpících bratří bylo poslání jejich
jako k najmutí dělníků k stavbě. Ale aby žhavější byla
slova najímajících a ruce odměňujících horkostí touhy,
tvá spravedlnost, silná a vládnoucí smrtí,
rtům jejich odňala vzpomínku na všechnu sladkost země.

VIGILIE

I

Jak stráže tvé bdíme
na místech nebezpečenství;
před námi hranice svaté tvé noci,
za námi království spících.

Těžký dech bratří nám do tváří šlehá,
rozžhaven tisíci sluncí,
jež sálají před jejich zraky
ve snění uzavřenými,
pro nás už neviditelná.
A gesta jejich nesčetných rukou,
umdlených k smrti pracemi snění,
jež marně se hledají ve tmě,
a zmatená slova šeptaná ze snů,
dušená polibky stínů,
spojují naše duše
v nový smysl.

Hvězda za hvězdou hasne,
za světem světy,
vteřiny mrtvé
na orloji květů.
A ti, kteří z bratří se probudili,
sedají vedle nás,
ubledlí ještě tajemstvím spánku,
k vigiliím.
A přece, kolikrát, slabí,
záviděli jsme spícím!

Žár našich zraků spálil nám řasy,
když jsme je přivřeli mdlobou.
Všechna světla,
jež do rukou vtiskli nám odcházející,
vyhasla v našich lampách

a my ještě bdíme.
Jen moře světélkující, plameny modré
nad poklady skrytými v hlubinách země,
chvějí se šachtami noci,
hornické kahany
z výšin světla sestouplých
dělníků-stínů.

A tušení našeho jitra v dálce!
Ve tmách symboly věcí,
mlčenlivé.

II

Slyšte! Paprsků píseň,
sluchová halucinace,
zahřmění zvonů neviditelných
do bdění vysíleného,
zaznívá k našim duším
přes celou hloubku země!
Odvrácená polokoule našeho světa
tam koupe se v slunci
příštího rána!
Kvetoucí zahrady ostrovů jižních
tam plují uprostřed moří!
Neznámí ptáci v oblacích jisker a písní
snesli se nad lesy palem!
Světlem jak tíží zlatého vína
se převrhly kalichy květů,
až rozlité voní z trávy!
Motýlům vzňala se v plameny křídla
rychlostí letu!

Ale zde noc, otevřená věkům,
a zraky otevřené noci
a bolest bránící zavřít je v snění

a oklamat žízeň retů
polibky stínů . . .

Z chvíle zas těžce vyrůstá chvíle,
jak z propasti propast,
již v podzemních sklepeních
horstva vápencového
staletí klenou:
ztracená řeka, ze světla sřícená do tmy,
vráží tam, zpěněná, v tisíce slují
a hledá a volá žhavého milence svého,
slunce!
Celý svět kvílících zvuků,
jak bázeň kleneb se sesouvajících,
hřímá ohlasem jejího pláče,
marně:
zapadlo slunce, zapadlo v studených lesích
stalaktitových . . .

III

Ó Moci Věčného Slova!
Vysvobozující!
Soumraky v sladkost rozpouštějící
druhým světlem!
Modlitbě nové nás nauč
v bolestech našich
nad sněním bratří!
Modlitbě úzkosti smrti a krve utišující,
úzkosti lásky a vzrůstu sesilující,
ovládající bytosti neviditelné,
od loží bratří zaklínající
upíry snění!
A až proměníš v jediný požár
okamžiky naše,
šlehni svým vichrem

v jejich jiskřící chaos;
do čtyř tajemných polů je rozvěj
a v hlubinách noci
na sta mil od sebe nechej je zářit,
jak v blankytu černém
systémy hvězd,
a závratný prostor vesmíru tvého
pronikat vroucností světla,
spojené jednotou zákonů tvých,
hasnout a znova se nítit,
kroužit a letět a hrát,
do svaté tvé vůle
po věky!

JSEM JAKO STROM V KVĚTU...

Jsem jako strom v květu, zvonící hmyzem a včelami: ticho a smích;
krev, to je sluneční východ, kde v ohni se koupe omladlý den;
v korridorech světla jsem prostřela vůně pro kroky milenců svých
a všechna tajemství noci jsem hodila do klína žen.

Však žárlivá nechci, když za noci dřímu, umdlená objetím jar,
bys toužil po etherné kráse mých sester, jež vábí tě k hrám:
tisíce let jsem skládala bohatství svá jak královský dar,
a těm, kteří dovedou ničeho nežádat, celý ho dám.

Pro ty je dráždivá krutost mé lásky,
umdlení hrobový mír,
hloubka mých zraků, z nichž sálá
osudných souhvězdí vír,
vteřin mých číše, kde věčnosti světlo
do krve zlomeno plá,
a polibků závrať,
sladká a zlá.

Nejsem jako mé sestry: noc věčná
je pozadím žhoucím mým snům,
nad hlavou milenců svatební pochodní
zažíhám dům:
květy, které jsem nasila, ohnivým srpem jsem požala
ptáky, které jsem lákala, plameny zaháním zpět;
však duše, jež čekají staletí, z tajemné noci své přiletí,
v smrtelném tichu je uslyším šuměti,
etherných motýlů jiskřící let,
a kroužit kolem mých pochodní, které jsem rozžala
o země ohnivý střed.

Otrokyně Věčného, šílenství kněžna, znám hmoty nejhlubší hlas,
slávu prvního slunce, soumraky posledních dní;
proud slzí se valí po kráse mých tváří a z rozkoší přivřených řas,
a v pláči mém hudba noci se chví a kroužící hvězdy jiskří se v ní:
neboť v mém smíchu štká kletba tajemné viny a čas,
a v pláči mém zvonícím úsměvem světla
naděje Návratu zní.

SMUTEK HMOTY

Sem nikdo z živých nezbloudí. Jen vzkříšen zraky mými
vstal smutek těchto míst a kroky bázní ztlumenými,
by bratří neviditelných ze spánku nevyrušil,
mi vyšel naproti. (Jich oddech rythmický jsem tušil,
jak v tvář mi zavál, ledový, a v světel žhavém vření
se jíní chytal jehlami na vegetace snění.)

A vzlykem dychtivým sem Vody z dálky zazvonily,
jak nesčíslné rty by žíznivě se naklonily
a pily z hořkých pramenů. A nové za nimi a třetí,
jediným létem vypráhlé, bez nasycení, po staletí.

Žal stromů, resignovaný, v mou duši z hloubky vydech'
o smutku hmoty hovořil a lethargických klidech,
kde světel vlákna hedvábná pro svatební šat žití
zem spřádá černýma a svráskalýma rukama a nítí
svůj oheň, zvolna hasnoucí, Vestálka zádumčivá.
Zpěv sester, mrtvých před věky, jejž doprovodem zpívá,
bez echa letí věčností a v jeho rythmu tíži,
zrcadle magickém, se zjevy přivolaných duchů zhlíží.

DOUPATA HADŮ

Skryté své zahrady viděl jsem v slavnostech července kvést,
v blankytů etherná loubí se slétlo tisíce tajemných ptáků;
na květech zrosených nechaly půlnoci nejsladší úsměvy hvězd,
a jako koberec pro sny, v plamenech záhony máku.

Dalekou cestu jsem konal, neznámý navštívil svět,
nesčetné duše jsem objal, z nesčetných zraků tvá tajemství četʼ,
a unaven milostí vrátil se do svých ukrytých sadů:
klenbami hořící síry kouřil se blankyt, žíravě bled,
a všechny mé záhony květů se změnily v doupata hadů.

Před kroky mými se vztýčili, otravné prameny syčící tmou,
na stvolech, zmítaných vichřicí hlubin, nestvůrné hlavy jim kvetly;
v tělo mé vrůstali, vůli mi spoutali hadí svou suggescí zlou,
a v zraky mé z nehybných očí svých stříkali sinými světly.

Tu svaté tvé vzpomínky v duši mi prolétla zvěst,
nádhera moří tvých, tajemství nocí tvých, sláva tvých cest:
blankyt jak brána se otevřel, od jihu letělo tisíce ptáků;
tvé magické jméno jsem vyslovil — a v úsměvu hvězd,
koberec pro sny, přede mnou ležely záhony růží a máku.

NAD VŠEMI OHNI A VODAMI..

Nad všemi ohni a vodami,
vegetacemi,
mezi tajemstvím země a světů,
které ji, chvící se, drží
nad propastmi,
krouží naděje naše
ve věčném jaru.
Mezi tisíci sestrami svými
svatební nádheru křídel
rozestírají
v zápasu lásky
jak ptáci.

V plamenech hnízdí
jak uprostřed květů,
s dráždivým výkřikem černými oblaky do kruhu víří
kolem nepřítele svého:
v úhlu sepjatých rukou,
v lilijích na ňadrech ženy,
hledají skrýší
v blescích.
Na hvězdy sedají umdlené letem,
jak vlaštovky na stožáru lodním,
a ty, které mají křídla nejzářivější,
hnízdo své staví
pod římsami zlatého paláce tvého.

Svatých vítězů píseň
zvoní k nim z křišťálných oken,
a když se v lítosti navrátí k zemi,
tu v jejich zpěvu
jiskří se její ohlas.
Při stavbě chrámu
v tesání mramoru, do kladiv hovoru
zníti je slyšíme
z modra:

Sladkost věčného rythmu,
jímž dýchají stejně
slunce i růže,
srdce i moře,
systémy světů,
příliv i odliv
světla:
etherné vlny,
tepající o bok
tajemné lodi,
která naši duši
odveze jednou,
až naším posledním dechem se napnou
její plachty.

ZEM?

Svět rozkládá se za světem,
 za hvězdou hvězda, když půlnoc se tmí,
 a mezi nimi je jeden, krouží kolem bílého slunce,
 a let jeho hudbou tajemné radosti hřmí,
 a duše těch, kteří nejvíce trpěli,
 do něho vejíti smí.

Sta bratří řeklo: Známe tajemství jeho,
 mrtví v něm vstávají ze sna, živí v něm zmírají snem;
 milenci řekli: Přílišnou září oslepí zraky
 a čas jako vůně neznámých květů každého usmrtí v něm;
 a ti, kteří dovedli viděti tisíciletí,
 s úsměvem ptají se: Zem?

ZAS VE VIDĚNÍ PROROCKÉM noc šeptá slova neznámá,
šum stromů, tisíc jazyků je opakuje nad náma:
jak nad zrcadla kouzelná se k tichým vodám naklání,
z nichž tisíc očí plá jí vstříc jak v nadpozemském usmání.

Na černých loukách slzami jak setbou záře osetých
sní panny dvora našeho o sestrách vinou zakletých,
soucitnou rukou andělů v kající roucha oděných
a v samotách své bolesti žárlivým sluncem střežených.

Ční města, valy zřícenin na opuštěných ostrovech,
motýli s smrti znamením se chvějí na všech hřbitovech:
však vodotrysky vonných šťáv ve květech hudba hrá
a v krvi opojení tajemné jak v hroznech víno zrá.

Ať sladce dřímou bratří mí v svatebních ložích nadějí
a ztroskotaní na březích ať dřímou ještě sladčeji:
noc ve svém snění uslyší, jak šeptá v řeči neznámé,
že míle každou minutou do moře světla padáme.

TĚLO

Řekni mi, duše má (z daleka jsi se vrátila),
koho jsi na zemi potkala, viděla, ztratila?
Z hlubin se hudba ozvala, sněžení ledových hvězd,
zachvění etherných retů:
Jitra, poledne, průvody květů.

Jitra má bloudila v mystickém osení
cestami prvních sedmikrás.
Chvíle jak rosa se jiskřily v zeleni,
stvol každý, jak by právě z něj odlétli tajemní ptáci, se třás':
a jak by ve slunci nejdražší kadidlo hořelo,
azurným dýmem pokrylo ostatní světy a vůněmi nás.

Od solných jezer se poledne blížila; žhavostí blankytů
všemu, co zemřelo, let jejich zazvonil hranami;
křídla svá fosforná po celém obzoru k zenitu
prostřela nad námi.
Kam jejich stíny se složily, zraky se v umdlení zavřely,
krev jako výheň metala reflexy v nejčistších snech:
mučící palčivost uprostřed věčnosti štěstí,
nebeské město v plamenech.

Květy jsem viděla: držely kalichy do slunce rozvité
jak panny své lampy, zlatými oleji nalité;
a v lampách ohně se ve větru vlnily, temněly, nítily,
na cestu tajemné rozkoše svítily.

Řekni mi, duše má, kam jitra tvá zbloudila,
poledne odlétla,
bohatství květů jak odkvetla?
Jitra má zpívají přede mnou
v růžích, jež nevadnou;
poledne v hnízdo své do slunce odlétla,
se sluncem zapadnou;
a květy mé v tázavém pohledu zraků mých
nemocí zemřely záhadnou.

SE SMRTÍ HOVOŘÍ SPÍCÍ...

Hle, hodina, v níž se přitíží ještě těžce nemocným
a láska nabývá vševědoucnosti.
Přes všechny moře a pevniny letí k nám tisíce hlasů,
jimiž jak žalmy jednoho choru bratří bratřím odpovídají.

– Dohořel západ, se smrtí hovoří spící a naše města
už ztichla. Ztraceným břehem je země v moři nekonečnosti
a nad ní sestydl blankyt, baldachýn otevřené jeskyně basaltové,
která vyvřela ohněm. Jen hlas tvých oceánů v ní kvílí
a jejich zpěněné vlny sem šlehají tragickým tichem
a výsměšně jiskří se ze tmy náplavem jemného zlata,
smytého z ostrovů nesčetných vzdálených světů
nepřístupných. A my zde zajatí tvoji!
V bouři, jež valí se věky a pod sesutými slunci do výše stříká,
šum rákosí nad hnízdy zkrvácenými . . .

Nikdo nad nás tajemstvím času se neblížil chudší k smrti:
neboť i bolest zrá staletími k své dokonalosti
a ovoce její, plné mystických jader, hořkne mnohými slunci.
Ničeho z toho, co slíbila svým dětem, nám nedala země:
někdo neviditelný zatížil příliš váhu osudů našich
a aby srovnána byla, měli jsme jenom závaží slzí.
Uprostřed bohatství života k nasycení všech žízní
byla zářící bělost kořisti naší jak fantomy oblak,
táhnoucí v illusi klamnými hloubkami zrcadel vodních.
A sítě, předené, aby lovily v nekonečnosti, uvízly na dně
v tlejícím nánose tisíce jar.

Dni naše nejsladší byly jak dusný sen šťastných z jiného světa,
z něhož procitnou bledí a s chvěním
po celá leta si ho připomínají . . .

Tisíciletí čekali jsme ve tmě tajemství tvého
ukolébáni lahodou věčného rythmu v dřímotu nenarozených:
jak stalo se, že světlo této země vniklo až v hloubku odvěké noci
a otevřelo nám oči pro slzy a slunce?

Ah, spáti ještě tisíciletí! Ať krouží světy
kolem propastí ohně a padají uzralá zrna na klasech konstellací
v černou půdu etheru tvého, v záhyby tvého klína,
nekonečnem rozprostřeného!

A žádá-li utrpení našeho tajemná spravedlnost,
proč nemluví zřetelně k našim duším? Kdo před námi kráčel
a vyřezal znamení do kůry stromů pralesa tvého,
jimž nerozumíme? A vlčí jámy pokryl větvemi květů?
Proč slova proroků zní jako halucinace
k našemu sluchu? A v noc naší bázně, v houštinách lesních,
jiskří se stejně fosforné oči i hvězdy? Nemocní příliš tušíme nemoc
v extatickém proměnění tváří, v zářící bledosti svatých
i v slovech příliš hýřících světlem. A k naší smrti nemocí stala se pravda.

Tak jdeme, smutni, a žena, družka naše, marně tajemstvím zraků
mluví k nám o nesmrtelnosti. Marně do úsměvu svého
jak v závoj nebeských světel halí panenskou bělost
svého těla. Marně, laskavá slibuje zapomenouti . . .
Noc tisíciletí odňala bratrskou čistotu pohledům našim
a rozklenula se mezi dnem muže a mezi dnem ženy:
klamné své ticho jak stíny za každým polibkem šíří do nekonečna
a její paprsky hvězdné jsou ranami blesků, jimiž umírají
ti nejvznešenější. Dni našich duší nikdy se nepotkávají.
Slunce, jež nad sebou stejně vysoko zříme,
je pro ni a pro nás rozdílno v čase.
Pláč otrokyň kvílí z růžových zahrad
a v barbarském výkřiku síly umlkla sesterská duše,
tiše zpívající. Objetí naše stalo se jako znamení do tmy,
jež volá bolest. Celý ráj štěstí, ztracený věky,
leží zavřený mezi námi. Jen nejčistší snění, letící v ether,
dovede pohlednout z výše do jeho zářících sadů,
z nichž marná vůně se kouří do sedmera nebes.

A naše bloudící radost nadarmo hledá své sestry.
Mystický polibek smíru nezahřměl dosud do všech věků

jak zemětřesení, v němž stará země se zřítí
a nová se zdvihne v apotheosách.

Ale dosud vře, záhadná, ukrytým ohněm
pod sady oranžovými. Gigantské formy dávného žití
stiskla kamenným lisem a čeká.

A posledním tajemstvím těla je bolest, tíže kosmu, cítěná duší.
Všemi prameny krve se valí, tisícem smrtících vůní.
Všechny mlýny života žene a etherně jemná
i snění větrné mlýny na nejvyšších horách.

Chvějí se v klávesách stínové ruce, lehce jak motýli černí,
každým naším vtáhnutím dechu plní se vzduchem tajemný nástroj;
v šílenství akkordy víří, sta duší zakvílí resonancemi,
den s nocí jak stránky jednoho listu se střídají v knize mystické skladby . .

Co znamená polibků šepot v této tragické hudbě, jež hřímá
z ticha nesčetných početí v mateřském těle do ticha vlhké země,
vždy nová a nová a přece plná tisíciletých reminiscencí?
Úpěním větrů, lesů a vodstev k nebesům stoupá,
dar země v symfonii světů,
vřava zápasu proti nepřátelům neviditelným,
tisíceronásobné doznění výkřiku, jenž před dávnými věky
zdvihl se v třesení viny . . .
Hle, oči, jež staletí marně toužily usnout,
sotva přivřené, znova se otvírají jejím kvílícím echem,
a z hlubin dní našich a nocí, fosforné, pálí,
noty nejvyšších tonů!

— Všechno je plné žízně. A suché rty stále nás hledají ve tmách
a krev naši dychtivě střebou. Ale umdlením našim
smějí se jara květy tím ohnivějšími. Hořká je práce v tajemství země
jak práce otroků v dolech. A světlo plamenů našich
v třaskavém výdechu hlubin dráždí v temnotách předoucí síly.
Snopy žní našich bouřemi zvlhly, srostly a obtížily se;

kterak je zdvihnem a podáme bratřím, když naše ruce
strhané únavou staleté orby se chvějí?

– Hle, duše tisíců se konečně otevřely a za všemi blankyty jejich
leží propast. Víme, že všechno zasáhla kletba. Ptáci výší
i plazové země chvějí se před mocnějšími. Staletou válku
vedou národy hmyzů. I v rostlin nejčistším světě
je zápas a chřadnutí, v němž vonná měsíční jemnost
podléhá nárazu barbarské síly. Zápasu vřením
klokotá v žáru svém život a na jeho páře
se kolébá naděje naše: bolestí nesčetných bytostí žijem.
Krev naše, zdá se, že vyprýštila z tajemné rány Všeho
a vtekla do našeho těla a křečovitým pulsem v něm víří.
Marně rozžíháme světla svá do noci v bouři: kříži blesků
je přetíná pravda. Zmatené davy bratří zmučených žitím
valí se všemi cestami myšlenky naší z věků do věků.
A podobni šílencům, kteří na přízraky své hledí
v rozkoši zapomenouti,
o nových výkřicích slasti sníme na ložích,
jež schladly pod umírajícími.

– A západ, jenž v staletích dávných se klenul jak brána věčného města,
z níž andělé přes černé propasti smrti spouštějí zářící padací mosty
a z hlubin bílého světla zaznívá hosanna blažených duchů,
obloha nad bolestí země sklenutá z nehybné věčnosti štěstí,
kletbou se změnil:
vírem krve je slunce zapadající,
až k zenitu stříká svou stydnoucí pěnou po všech hvězdách
a stržený život náš v menších a menších kruzích k němu se blíží,
by v jeho hloubce se potopil do tmy.

V plamennou Gehennu se dívaly naše oči a oslepły žárem:
zrcadla vržená v kypící výheň a rozteklá na skelné slzy.
Příšerný smích jsme slyšeli ze tmy a sluch náš zkameněl:
jako ve vápenné ulitě všechno stejně v něm šumí,
moře úkladné vlny i rythmický úder andělských křídel. –

Ticho . . . Jako nad mrtvými těly
nad námi v modlitbách klečely duše,
ve zracích visí:

Čas výšemi letěl, v bouři slávy a smrti, s mystickým spřežením hvězd
křižovatkami nekonečností, Vůz triumfální Nejvyššího,
provázen světelnou vichřicí vítězících.
Kam letí tato jízda hřmící harmoniemi,
v nichž výkřiky milionů lkajících duší se ztrácí,
jak tiché úrodné padání deště v hudbě, jež vítěze vítá,
a cyklony hrůzy a smrti vesmírem otřásající
jsou jako vítr, jenž roznáší pozvání slavnostních zvonů
jediným dechnutím z tisíce věží?
Kam letí tato jízda? Kde se zastaví jednou?
Vířila kola,
v bílých plamenech žhavěly tajemné osy jak slunce,
oblaky jisker pokryly ostrovy duší a zrním svatého ohně pálily spící.
Vzrůstala světelná vojska od věku k věku jak píseň,
již první zachytil z božského Slova
a mezi zástupy zapěl
a která ze rtů na rty se šíří,
až zachvátí všechny,
miliony duší,
v plamenech jednoho rythmu!

APOTHEOSA KLASŮ

Zde kroky zastavím a zraků zbožností a vzpláním
nad krajem, jemuž požehnals, svou duši rozestru:
a v modlitbě své uslyším, jak země zpívá zráním
ve světů mystickém, tvou slávou hřmícím orchestru.

O klasy pracující dnem! O bratří nesčíslní
ke kořenům svým schýlení a zbledlí v únavě,
a času žhavým tajemstvím, jež nad vámi se vlní
chléb síly z věků do věků nesoucí laskavě,

o vlídní! Bratrsky jste dovolili, aby v skrýši
řad vašich stísněných o létu nadpozemských krás
květ horečný snil v samotách a v zracích oheň výší,
tmu země v kořenech, svou písni doprovázel vás.

Mír letních jiter nedělních z vln vašich dýchat cítím,
let země, zvonů zachvění ve vesmír odváté,
a vůni ze rtů pějících, jimž jednou k vyšším žitím
zrn sladkost sílící a proměněnou podáte.

A půlnoc, němá extasí, když bloudí na zeměmi,
lích vašich jiskření se do blankytů navrací,
klas každý hoří hvězdami a hvězdy nadějemi
a stébla paprsků jak stříbro zvoní vibrací,

a všemi výšemi jak záliv moře z nedohledna
se vlní jedna žeň! Snů skvoucí loďstva etherná
se na ní v dálce ztrácejí a v zlatém písku ze dna,
pod vesly zvířeném, zář slunce hoří nádherná!

O Dechu, obtížený životem, jenž z líchy do lích
pel jeho snášíš jiskřící nad hlubin závratí,
k svým chudým bolestem, květ unavený na tvých polích,
před přísnou nesmírností tvou se bojím přiznati.

Sil závoj z blesků zkřížených jsi zraku mdlému nestáh',
od světa k světu napjatý tvůj vesmír otkává,
a přece v slávě smrtí všech na nejskrytějších cestách
při každém dechu života tě duše potkává

a šeptá zmatená: V tvé moci jsem, svým větrem pohni,
žeň celá, v setbu změněná, ti padne do dlaně,
a jako v půdě zázračné, v tvé síly žhoucím ohni,
jak viděl jsi ji věčností, ti vzklíčí oddaně.

KDYŽ NEBE VAŠE OKNA OZÁŘÍ...

Když nebe vaše okna ozáří a v žáru milosti
když na výsluní plody zčervenaly, trhejte a jezte,
a svatou radost slavně vítejte, poselství věčnosti,
a k slovům jejím záhadným ve jménu bratří odpovězte.

Je radost jako píseň ztracená ze žití vyššího,
zpívaná v opojení mystického vína,
jak úsměv na zářící tváři spícího,
jímž náhle procitlý na sen svůj zapomíná.
Bratrské zachvění, jež letí všemi dušemi,
početí světa, jenž se v hloubce věků tvoří,
a k němuž jara minulá s kořistí svojí odplula
průplavy žhoucích západů, přes černé vlny moří;
přes černé vlny moří,
kde louky na dně, zkvetlé hvězdami, v čarovném tichu hoří.

Chlad vane končinami času našeho a podzim laskavý
nám dal už setbu slunci předvěkých; teď růže kvetou k ránu
a duše volají se v modru radosti, jak ptáci zpěvaví,
v šik řadící se trojhranný ve vůních oceánů.

SVĚT ROSTLIN

Svět rostlin. Bez hnutí stromy sní o svých cestách
staletími tvarů. Šťávy země v rozkoši tekly jim ze tmy
a sladké bylo, ssajícím, jiskřící mléko slunce.
A nejvyšší rozkoš: dáti lahodné formě
rozkvést tajemstvím tíže a větrů a světla. V hlubinách sálá
vzpomínka ohně. O nadbytku číše přetékající a polibků slávě
hovoří vůně. Ať přijdou hmyzy všech tvarů,
i na ně čeká zde dílo a nejpříšernější
jak nejkrásnější uvítá stejně měsíčná bledost
i vášnivé zardění květů. – Má duše, daleko od nás
teče zde život, hučení řeky vzdálené nocí.
Pod hvězdami mlčenlivými slyším ho šumět,
jak varem se kouřil v ohnivých letech třetihorních. V zrcadle jeho
nádheru barev svých uzřelo jitro i večer, tajemný odlesk
věčné krásy. Daleko za námi teče a valí své hloubky do moře,
jehož vlažné a jako krev sladké vlny nesly nás v ostrovy tyto.
Ale ticho u skalních pramenů vládne a u břehů budoucích zemí,
a němý je lidskému sluchu stejně pád světů
a první zavíření nového slunce ve tmách mystické noci,
jako skládání vůně a kořenů žízeň.

PROROCI

Do měst, jichž věže a paláce zachví se jednou
zemětřesením, až oblaky neznámých tvarů
zakvílí hněvem, raněné blesky vlastních svých hlubin,
a oheň, jenž v tisíci ukrytých doupatech snil o své slávě,
až pohne se k pomstě po věky uvězněného,
a všemi jazyky svými vzkřikne tvé jméno,
a známou tvář, již ukazovalo věkům, promění slunce:
přicházejí, nepovšimnuti, vyslanci tvoji,
dobyvatelé království tvého.

Uprostřed hudby a tančících dívek a písní
naslouchají tvému svatému dechu,
jenž smrtelným zhasíná světla, však požáry světů
do běla rozdmychává;
v němž květy se nepohnou ani, když v jejich hlubinách víří,
však staleté skály drtí jak drobty vonného chleba,
pro jemné rty života čekajícího.
Hlas jejich, stržený vichřicí času, za nimi vane,
sladký jak vůně za nesoucím růže, hořký jak pochodní dým;
a nejtajnější myšlenky vlastní, zaleklí vševědoucností,
nad sebou slyší v blankytech hvězdami zpívat,
pod sebou mlčet ohněm a tajemstvím v hlubinách země,
světel a nocí střídavý chor!

O tobě mluví a o tvé slávě,
o kletbě, jež leží na bratrství duší
a rozdělila řeč stavitelů; a jejich láska
ze staletí do staletí nad zemí bloudí
jak léto ze sídel, kam věčně kolmo naráží slunce.
Ovoce nové vydává stromoví země,
štípené rouby jejich tajemných zahrad;
ale naděje jejich, schopné tak vysokých letů a písní,
stavějí hnízda svá nízko při samé zemi,
jak slavíci!

A když se přiblíží chvíle určení jejich, svět mrtvý
zatmí jim slunce; jako řinutí rány ze srdce milujícího
v krev se jim promění světlo; a před jejich zrakem
rozloží krajiny staletí příštích,
zářící novými konstelacemi.
Miliony se před nimi pohnou tvým dechem, jak vlny
věčného moře, jež v širokých zátokách zalévá zemi
a mění pevniny její v tisíciletích.
Po sněhu, jímž tajemství času pokrývá ozim tvé setby,
bosi, jak vyhnanci, půjdou, a myšlenky jejich, nesčetný zástup,
v tisíci šlépějích zakrvácejí
při každém kroku!
V útěku prchati budou přes hořící města budoucích věků,
jako po ohnivém koberci, prostřeném na schody
svaté tvé výše! A každá myšlenka jejich,
která se v soucitu obrátí nazpět,
poznáním utuhne v kámen! –

A nové a nové oblaky staletí před nimi zahřmí:
Blesky, jež metají sinavou bledost do tváří ženců!
Osudná sražení odvážných korábů v mlze!
Hučení davu na staveništích tajemných staveb,
jichž lešení, pokrytá černě, jsou třísněna krví,
popraviště!
O písně vášní, jež uslyší z plamenů stoupat!
Pohledy trpících příštích, magická dotknutí jejich!
Polibky otvírající nové věčnosti světla a smutku!
Šílenství jediné duše, na jejíž zářících vlnách
houpá se země! Trpící věky, staletí umírající,
nesmrtelné,
tíži všech souhvězdí nesoucí,
slávu svou poznávající!

A když konečně v ztišení slavném
vrcholy loďstev osudů příštích,
jež vypluly při stvoření tohoto světa,

z tajemných břehů se blížiti uzří,
vesla zakrytá ještě vydutím hladiny v dálku:

Tu jejich radost vykřikne silná a žhavá
a netrpělivá! A oni, kteří nepoznali, co rozkoš,
rozkoší procitnou z vidění svého,
a bolest, jedině hodná jich síly, sevře jim duši:
bolest času prodlévajícího.
Příliš pomalu krouží jim země, příliš pomalu vstávají jitra,
a příliš dlouho poledne odpočívají ve stínech stromů,
mezi ženci.
Letěti přejí si tisíciletí, rychlostí světla letěti věky,
míti tisíce srdcí, aby krví svou živila extasi jejich
a zarděním podobným východu slunce
a polární záři a požáru světů
tvář jejich lásky!
Všechny duše rozjařit vínem, které jim dalo tak slavnou
bolest a opojení
a které z jednoho pramene prýští
ukrytého,
a do celého vesmíru voní ze šťastné země,
jen k jejím dětem po celá staletí ještě
nadarmo!

HVĚZD HASNOU TISÍCE...

Hvězd hasnou tisíce, jak zrna rozžhavená kadidla,
jež z kaditelnice při náhlém pohybu se rozsypala prostorem,
a vůně nekonečnem zdvižená zakryla zbledlé tváře andělů,
však úzkost hlasu v jejich hymnu slyšíme:

pro lásku k nám se zachvěli! Den blíží se a my jsme nepřipraveni!
Vzbouření šílí v našich ulicích! Hle, zvony ustrašené zní
a nevidíme dosud požáru! Jen ptáci věštební
jak černé konstelace krouží nad námi.

Od milionů přicházejících své město obležené vidíme.
A stále noví z věků hrnou se. Proč pláčete? A bázní z rukou milenců
proč růže vypadávají? Což nejsou vítězové bratry našimi
a není otcem naším dárce vítězství?

Co ze sopečných černých kamenů Gehenny podzemské jsme stavěli,
ať padne do ssutin! Krásnější města, nežli naše jest,
viděly zraky proroků. A přece dýmem jejich ohňů budoucích
v extasi otevřené oči krví plakaly!

Pro hroby nesčíslných těl je země dosti hluboká,
však duší rozletu nestačí celý vesmír, světy kvetoucí.
Z bělostných slunců touží stavěti jak z mramoru a vteřinu své radosti
ve věčnost nad ně rozklenout jak nebesa!

Otevřte brány! Panny věnčené ať zpívají! A k nejvzdálenějším
poselství lásky vyšlete jak holuby! Na srdcích bratří odpočinou si
a k mystickému domovu svou cestu najdou nekonečností,
kde skryté písmo jejich bude přečteno.

Ať v zapálených ulicích před námi tančí plameny
jak zajatí při triumfu! Řetězem magickým zlé síly spoutáme.
A donutíme zem, by rozkvetla, jak ještě nekvetla,
až mezi růžemi vstříc půjdem nesmrtelnosti.

MILOST

Z oblouků triumfálných nejvyššího azuru
po šesti práce dnech v mystickou sálá neděli;
a nejchudší tvé odívá v šat královského purpuru,
jenž, bratřím země neviditelný, je viděn anděly.

Těm, kteří v žáru břehů tvých, zajatci hvězd a snů,
nemocní světem tvým, v zimnici žití úpějí,
je lékem v jižním slunci zrajícím, ztišením v tajemnu,
vdechnutím vůně na rozhraní tmy a chladem krůpějí

z mlh před jitrem. A v krve dusotu a s hřívou jiskřící,
jež hvězdy pokrývá, když vášeň v mrtvá jezera
pít letí v šílenství: je bleskem, který šlehne vichřicí
a jízdu zastaví a v duši vzplá, tvé lásky nádhera,

jak úsměv mezi slzami. Je srpů souzněním
do zlata klasů řinčících, hlas jemný pramene,
a na rtech vyvolených tvých se chvěje svatým blouzněním,
jímž pravda věčná zaznívá do duše nepřipravené.

Sen dobyvatelů se blíží k bázlivým a lov
jim připravuje v nejhlubších tvých lesů soumraku,
a rukou spjetím zavolán, šik výšemi kroužících slov,
jak sokoli kořisti nebeské k nim sletí z oblaků.

Však májem jara věčného tvé pěvce opájí,
když vesmír v jediné se políbení rozplývá,
a v dechu zahrad etherných, jež zavěšeny houpají
se na řetězích paprsků, když duší mračna ohnivá

zavíří mlhovinami; zem jako v zakletí
když mizí větrem odvátá před zraky vzňatými
a brány nocí sklenuté před tisíci se rozletí,
pobité hřeby souhvězdí, jak znameními svatými.

Tu z otevřených prostorů tvé slávy zpívá chor,
bolestí souzvuk nejvyšší, všech stínů skrytý jas,
všech životů a smrtí objetí a sladký rozhovor
a z bouře zápasu, jenž věky hřmí, mystický hodokvas.

ZEMĚ VÍTĚZŮ

V chlad večera, jak horkou krví politá, se země kouřila
a vůní krve přilákané stíny půlnocí se z lesů plížily:
šly němé hodiny po nesčíslných skrytých bojištích,
zrak do všech hlubin pronikající setmělý slzami:

když náhle nad horami východu se vzňalo jitro tajemné,
jak vysílené země halucinace; magií měsíce
se nepřístupné moře světla pohnulo a z břehů vylilo
a zemi zaplavilo jedním přílivem. Od království
se rozlévalo v království a na dně jeho lesy chvěly se
jak vegetace řas, v tekutém větru harmonických vln,
a města v kletbě usínající se tměla ze hlubin
a věže jejich kathedrál a klášterů a hvězdáren
a vězení. — A když se převalily vlny světelné,
hle, květem modrých plamenů zem po nich hořela,
kapradí tropické se pozdvihlo na kmenech etherných,
sil nesčíslné vodotrysky jiskřící se hvězdami,
a růže, jako vůní víry šumící,
se rozpěnily na hladinách zelených a dlouhé zachvění
životem země letělo, jak procitnutí zraku nového,
a věci na svou minulost a budoucnost se rozpomínaly.
Prameny zapomenuté vykřikly z nitra skal
o nejžhavějších sluncích předvěkých a cestách jeskyněmi křišťálů,
kde kovy magické o příští moci sní,
a zajásaly nadějí o slávě veleřek a oblaků a ledovců
a moří na svých vlnách jitra kolébajících.
Nad zahradami lesy neviditelné se vůní pozdravovaly
a větry vydaly zpět hudbu polibků,
jež po staletí v hloubky žití padaly, jak sémě čistší rozkoše,
již nese v sobě léto národů.

Těm, kteří snesli bdění chvíle té, se duše na rty blížila
a vlna důvěrnosti neznámé je zachvátila jako šílenství:
hlas jejich nejtajemnější se nad zeměmi rozléhal,
a ze sta duší hřměla odpověď na slova nevyslovená,
i cítil každý ve svém zmatení přítomnost tisíců.

Neb v těchto chvílích duše řadily se podle světel svých,
vojsk nesmrtelných přehlídka před zrakem Všudypřítomným,
a každá myšlenka se stala setkáním všech nekonečností.
Jak průhledný byl čas a k oslepnutí vzplál! Jak den,
v němž všechna slunce vesmíru by vyšla najednou
svým světlem dálkou neseslabeným a zahořela nad zemí!
O vroucnost modlitby, jíž omdlévala naděje,
by vstala udivena jako smrt na prahu nesčíslných životů!
Hle, věků pohnutím, v němž jednou světy potápěly se
v hlubiny světa tohoto, jak trosky fregat obtížených bohatstvím,
když skvoucí vyjely z tajemných přístavů,
a bouří, která slove stvořením, se ztroskotávaly –
uprostřed vichřic všemi hlasy bolesti a lásky burácejících,
uprostřed požárů, jež všechny hvězdy v dálku šířily
v noc nekonečností jak samohaše krvavé –
nad mořem metamorfos vlastní vlny pohlcujícím
po celá staletí a přece nenasyceným:
jak korálové ostrovy se ukládala země Vítězů.

A v slavnost půlnocí tvůj prostor chvěl se jemným jiskřením,
jak vojska andělů by letěla jím v ozářených oblacích
od světa k světu nesouce tvá poselství,
a odlesk jejich pancířů ze světel stříbrných se zemí zrcadlil,
až nesčíslní spící z těžkých snů se probouzeli s úsměvem.

POZDRAVUJEME JARO!

Pozdravujeme jaro! Když blíží se v jásotu bystřin,
v mateřském pohnutí země, v zrychlení času a krve!
V sen slávy nás větry ukolébaly. Slity v oddechu omamujícím
třesou se růže a slunce, rythmy ňader a písní!

Pozdravujeme jaro tvé práce! Sta rukou neviditelných
pracuje s námi. Stínem pohybu jejich je jiskření světla. –
Hlasy hmyzu, jak cvakot tajemných hodin, zní z pole jetelového
a jak úder číše o číši z komnat vůně ve květech kaštanových.

Pozdravujeme jaro, jež přináší bouře! A v žáru svých blesků
zápasy lásky, k úsměvům bělostnou záři a v rosy krystalné lázni
k bolesti sílu! Pohledem krásy zadrží ruku sebevražednou
a duši dá sníti o vznešeném šílenství heroismů.

Pozdravujeme jaro, jež volá tisíce jar! Slyšíte odpověď jejich,
jak ze všech světů se třese, vesmír, jenž o svých nadějích zpívá?
Zlaté petrklíče jiskří se v azurných lukách, hvězdy jak oči
se otevírají, extase lásky z nich vytryskla slzami světel!

Pozdravujeme jaro, pupence ohnivé vůně v myšlence bratří!
Do své zahrady slyšíme ptáky všech zahrad. A naše slova
se sněhem kvetoucích třešní padají k zemi a jako královny včelstev
do výše vzlétají na svou svatební cestu a vracejí se dávati život!

Pozdravujeme jaro, vodopád mystické řeky,
jež z ledovců v hloubku se tříští, milion jisker, duha tvým sluncem
a v jasmínů vířící pěně se slévá a mlčením věků
jak mezi skalami k moři se valí světlem zatopenému.

Pozdravujeme jaro! Hle, dni se střídají s nocí
jak okna anděly malovaná s kresbami symbolickými,
v nesmírno sklenutá k etherným obloukům chrámu tvého,
kde všechny plameny lustrů zvých rozžal jsi o Vzkříšení.

Pozdravujeme jaro! Vítáme netrpělivost duší!
Třesení křídel sesílených! Odvahu zraku zjasnělého!
Nekonečnosti čekají na nás, jiná slavnější jara,
věčnosti hřmící písně, vysvobození!

OBSAH

Úpravu této knihy
řídil
a dřevoryty ryl
Jaroslav Benda,
vytiskla
Grafia v Praze

MANES, PRAHA

1916